

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Henr. Ioh. Nepom. Crantz S.C.A. Maiestat. Consiliar.
Institut. Med. Et Mater. Medic. Vindob. Profes. Pub. Ord.
Acad. Imp. Nat. Curios. Et Societ. Botan. Flor. Sodal.
Materiæ Medicæ Et Chirurgicæ ...**

Crantz, Heinrich Johann Nepomuk

[Wien], 1765

Stimulantia Gummi-Resinæ.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10178

 S T I M U L A N T I A.

GUMMI-RESINÆ.

Succus vegetabilis concretus, igne vix ardens, aqua solubilis GUMMI: Succus vero vegetabilis concretus, igne continuo flagrans, spiritu vini solubilis RESINA: & quod ex utroque conflatur corpus, siquidem & in utroque menstruo solvatur GUMMI-RESINA vulgo definitur. Quantumcunque vero hæ notiones iam dudum apud multos receptæ sint, ne ideo aut evidentiores, aut veriores ipsa ætas efficit; dum et igne accenditur, & spiritu vini Gummi solvitur: & Resina etiam in aqua soluta visitur.

Primum est in experimento admoti ad flammam Gummi arabici, quod etiam si inflammatum pelluciditatem amittat, cum Resina maiorem non acquirat, & inflammata opaca magis fiat, discrimen in pelluciditate quæsitum valde imbecillum est, sed nonne etiam verum in Ammoniaco Gummi in flammam ardet?

Posteriora sunt in tentamine extractionis partium Aloes, aut Gummi resinosi alterius corporis argumenta; dum enim fumerentur pulveratæ Aloes hepaticæ HERM. uncia duæ, una aquæ altera spiritui vini rectificato immitteretur, deprehensum est unciam Aloes aquæ infusam, digestam, totam pæne solutam fuisse exceptis fœcibus & granis resinæ circiter quadraginta *Pharmacien Moderne experiment 1 de Aloe & 2 Calculo*; unciam vero alteram alcohole maceratam in integrum exceptis fœcibus solutam *experiment. 2. EIUS-*

L 2

DEM,

DEM, ut perspicuum inconcussumque fit, id quod resinofum non est in Aloe et in aqua sola solubile, licet maxima pars sit huius corporis æque bene in alcohole solvi totum, ac quidem id, quod vere resinofum est, & in alcohole solum, non in aqua solubile sit, licet minima pars sit eiusdem.

Et hæc quidem probatio non in sola Aloe consistit, sed etiam per omnia Gummi resinosa corpora extenditur, & iam a longo tempore perspexere Germani, tum Chemicæ, tum Pharmacopæi, menstruum primo loco adhibitum, Alcohol aut aqua fuerit, posteriori advocato semper ditius esse, & ipsa gummea extracta solutioni in spiritu vini obedire, infusa vehiculo aquoso facta plurima, licet pellucida, magnam resinæ vim solutam sustinere, & extracta aquosa eandem possidere; ut omnino laxè nimis omne id gummi dicatur, quod ex succo concreto in aqua solvitur, aut resina quod in spiritu vini.

Et nunc certum est solius ætheris interventu, etiam ex plantis inodoris, Parietaria, Mercuriali, Viola, Carduo benedicto, & aliis, resinam extrahi, quæ spiritu vini non obtineatur BAUME *Elemens de Pharmacie*: itidem eiusdem ætheris adminiculo ex impura Ialappæ resina minorem eius quantitatem extrahi, dum spiritus vini auxilio maior semper obtinetur, dum tamen purissimas resinas æther plus, quam spiritus vini solvit, IDEM; adde, neque id resinofum esse, quod vel Crocus & Cochinella in spiritum vini dimittit, dum ex his tincturæ fiunt, aut quod ex oleo presso olivarum, amygdalarum in spiritu vini solvitur, dum hæc commiscuntur, etenim aliquid semper solvi in experimentis suis adinvenit industrius Vir MEYERS *im Chemischen Versuch des ungelöschten Kalchs. Hannover 1764.*

Nec

Nec sane huc usque demonstratum est, aut unam eandemque esse Gummatibus, aut resinis naturam, quin in diversis subiectis ratione diversæ proportionis principiorum contrarium luculenter pateat: simplicissimum Gummi, & hoc nomine proprie insigniendum ex plantis minime aromaticis rupto cortice stillans Gummi Ceraforum, Gummi Arabicum, ipsum gustu insulsum est, in aqua solutum, hanc viscidiorum, & spissiorum facit, destillatione acidum, & exiguam olei quantitatem largitur: quod vero ex plantis aromaticis, vel inciso de industria vel casu rupto cortice stillat iam resinæ commixtum, & nuptum Gummi ammoniacum, id sapidum, & aromaticum, in aqua lactescit emulsum, in analysi maiorem olei, & acidi quantitatem suppeditat. Resina contra vix non tota oleosa & acida, verus est balsamus inspissatus, ut igitur differentia, quæ inter hæc corpora intercedit, pateat: in gummi enim mucilagine, inflammabilis oleosa substantia acido subtili remixta, adeo mucilagine plantarum saponacea temperata subactaque esse videtur, ut oleum haud amplius, & nonnisi in ultima analysi sistatur; in gummi oleaginoso vero corpore oleum illud spiritu rectore dives saponis mucilaginosi quantitatem longe excedat, hinc etiam statim in experimento offeratur, & in puro resinoso corpore maxima quantitas olei, & quidem ætherei plerumque maxima, pariter acidi minima, mucilaginis observetur: & hæc quidem omnia etiam artificialis horum corporum confectio demonstrat.

I. Cuiuscunque vegetabilis mucilago ad ignem lente inspissata gummi exhibet *Pharm. modern. Exper. I.*

II. hoc gummi mollius Terebinthina vulgari adiecta subactum induratum, gummi oleaginosum. *IDEM. Exper. II.*

L 3

III. quin

III. quā & solutio gummi arabici inspissata denuo aliquantulum, rite cum Terebinthina mixta exsiccata gummi oleaginosa. *Exper. IV.*

IV. et adhuc amygdalinum mucilagini gummi arabici incorporatum, Gummi oleaginosi phænomena exhibet, addita enim aqua emulsionem constituit. *IDEM. Exper. V. & alii in aliis.*

Resinam vegetabilem hucusque nemo produxit per syncrisin, & per diacrisin ex Terebinthina vulgari obtinetur, & hæc eo potissimum consilio diffusius a me proposita sunt, ut intelligeretur, quibus quæquæ mensuris felicius extrahi possint, aut formis commodioribus exhiberi debeant, in quam rem multi graviter peccant, dum corporis, quod referare volunt, naturam destrunt: mucilaginis gummi arabici interventu olea pressa balsama, & alia corpora plura, Benzoinum, Myrrha, Styrax, Camphora, Moschus, sperma ceti in aqua suspensa tenentur, & soluta Experimentis *BOGLE FRENCH. Medical observations and inquiries T. I. p. 412. sequent. &c.* nec opus est spirituoso menstruo.

Gummi-oleaginosa corpora. quæ & gummi resinosa alii vocant plurima, aqua simplici sola, vel etiam menstruo leviter spirituoso, ut dum aquæ spiritum vini addis, actuata felicius longe referantur, quam aliis tædiosis artibus: lac myrrhatum omni Myrrhæ tinctura spiritiuosa efficacius est in experimento; & inconceptibile est, quare salis tartari interventu, & hæc resinosa pura tentarint plurimi; si enim absque acido resina nulla sit, & resinæ vis in tinctura quæritur, ad quid tartari sale acidum resinæ perditur, & ipsa resina invertitur? ad quid tot evaporationes, exsiccationes, non exiguam spiritus rectoris vim perdentes? ita malo consilio Tinctura Myrrhæ spiritiuosa paratur.

AM-

AMMONIACUM GUMMI *Off. Botan.* Classis ignoratur. *Germ.* Gummi Ammoniac. *Gallis* Gomme Ammoniac. *Anglis* Gum-Ammoniacum.

Quod iuxta Hammonis templum in aridis Lybiæ arenis colligeretur, *ammoniicum* dictum, iam veteribus in sincerum, thrausma, & minus probum, phyrana, distinctum fuit; utrumque adhuc nostræ officinæ habent. Probatum sordium expers, splendens, candidum thuris similitudine. Succus odoris fragrantis, galbano virosioris, saporis dulcis, dein amaricantis, miræ aromatici, pertinacis, acris, carbonibus iniectus in flammam ardet. Aceto, & aqua calida solvitur totus, saliva diluitur. Incredibile est, quantum fragrantia perdat, dum depuratur in officinis.

VIRES MEDICÆ. Anhelatoribus, orthopnoicis, comitialibus, laudat DIOSCORIDES; item, quibus humor in pectore coit, si cum melle delingatur, aut cum pitæ suco sorbeat. Asthmatis specificè obvenit, iuvat multum hypochondriacos, & hystericas. Forma commodissima est pilularis, dosis gran. decem omni quadrihorio: vitello ovi soluti drach. semis cum aqua stillatitia, & syrupo pro haustu. Externe summum resolvens, indurationi glandulosæ, etiam articulari tumori conveniens; in aliis etiam magnum emolliens, maturans, prout diversis iungitur: priori in casu vitello ovortum, aceto scillitico solutum, posteriori melle, aliis subactum applicatur. Unguentis, emplastris frequenter commiscetur.

ASA FOETIDA *Off. Botanicox.* FERULA. Classis Natur. Umbelliferarum. *Germ.* Teufelsdrek. *Gallis* Asa foetida. *Anglis* Devel's-dung.

FERULA *foliis alternim sinuatis, obtusis*, L. gummi-resinam Persicam, quam asam foetidam officinæ

næ vocant, ex incisa radice stillat. Est hæc lacryma candida, pinguis, cremori lactis in initio similis, ad aeris vero, ut & solis contactum coit, lentescit, fit consistens, subfusca, pinguis, variis grumis splendentibus, albis, flavis intercurrentibus variegata. Recentis fœtor vehementissimus, ut drachma una centum libras vetustioris superet, KÆMPFERUS; saporem allii habet, sed hoc ingratiorem, calidum, amarum penetrantem. Quis crederet æneum esse Persis guttur, & condimenti loco adhiberi! salivam lacteo colore inficit, licet in hac tota non solvatur. Loca suo fœtore plurima adimplet, & in pondere non minuitur, BOYLEUS. Phosphorus hic naturalis, ut opium, agit, absque eo, ut huius incommoda habeat, CHEYNE *Biblioth. Britan.* T. III. Anno 1734. etiam transpirationem auget. IDEM.

VIRES præcedentibus stimulantiores, & in compescendis spirituum animalium irregularibus motibus potentiores, in phlegmaticis, quibus solum convenit. Dosis non, sed forma præcedentium, eadem, pilularis: datur ad grana quatuor, sex, octo. In paralyfi, ubi stimulandum, artificialis etiam febris inducenda, scrupuli unius, imo drachmæ semis pondere exhibetur; ut interno, ita externo usu plurimum utilis: inde fiunt poma, noduli, antihysterica, suffimigia uterina, emplastra. Vis antihysterica eximia iam HOFFMANNO. L. B. van SWIETEN probata, ut specifica antidota vermibus laudata, *Acta Phys. Med.* Vol. IX. gr. V. bis ter de die dosi.

BDELLIUM *Off. Botan.* Classis Natur. ignoratur. *Germ.* Bdelium. *Gallis* Bdelium. *Anglis* Gum Bdelium.

Massa coloris ex fusco rubentis, utcunque pellucida, odoris vix validi, non ingrati tamen, minimo calore ductilis,

ctilis, saporis in initio vix multi, dein subtilissimi, amaricantis, acris, sub hoc nomine habetur. Probatum fordis expers, translucidum, suffitu odoratum.

VIRES MEDICÆ calefacientes, emollientes, discutientes, omni puncto ammoniaco inferiores, cuius caliditatem, amaritiam, facilem solubilitatem non habet; sæpe tamen aliis iungitur. Dosis prioris eadem, etiam maior.

GALBANUM GUMMI *Offic. Botanicorum*
 FERULA. BUBON L. Classis Naturalis
 Umbelliferarum. *Germ.* Mutter-Hartz. *Gal-*
lis Galbanum. *Anglis* Gum Galbanum.

BUBON *foliis rhomboideis, serratis, glabris, umbellis paucis*, definit LINNÆUS plantam, quæ gummi-resinam in Æthiopia largitur. Massa est, granulis tum albicantibus pellucidis, tum flavescens, etiam rufis variegata, lentescens, digitis calentibus ductilis, saporis amaricantis, subacris, proprii, odoris miri, medicati, penetrabilissimi, ammoniaco intensioris. Spiritu vini solvitur, etiam in aquosis diluitur, & pro parte solvitur; igne accenditur. Multum impurum etiam depuratur, cum deperditione aromatis. Methodus DIOSCORIDI præscripta inculcanda pharmacopæis.

VIRES calefacientes, resolventes, discutientes, omnibus notæ, ad suppressos menses restituendos, album fluorem percurandum, & obstructions tollendas, utiles. Vires odoratæ, subtiles, penetrantissimæ, ubi perturbatus spirituum motus corpus exagitat, ut in passione hysterica, tum aliis, ab eadem excitatis

morbis convulsivis, etiam epilepsia, admodum proficua. Forma, & dosis præcedentium. Externe etiam in eadem indicatione umbilico, forma emplastri, pulvere castorei insperfo, applicatur, tum potenter incidit, emollit, inaturat: etiam ad resolvendos bubones, & anthraeces adhibetur.

GUMMI LACCA *Offic. Classis Natur. ignota*

Germ. Lacca. Gallis Lacque.

Mirum corpus! gummi non est, licet vulgo sic vocetur; quia in aqua non solvitur, NEUMANN. At nec cera est, ut contendit NEUMANN, quod oleis non pateat, LEMERY *Acad. des Sciences* 1710. quod vitreae duritiei sit, BOERHAAVE. Sed neque resina est, LEMERY. *ibid.* at mixta inter gummi, & resinam media substantia, IDEM.

A formicis volantibus Indiae ex arboribus colligitur, GEOFFROY. *Acad. des Sciences* 1714. cum & formicarum crysalides in hac inveniantur, GEOFFROY, *Illustr. L. B. van SWIETEN*, in experimentis; accensa odorem gratum, dein foetidum, animalis substantiae spargat, GEOFFROY, NEUMANN. A chrysalidum exuviis rubris laccæ color, GEOFFROY.

Gummi lacca duplex est. In granulis deterior, lota, infecto orba, in ramulis optima, subamara, adstringens, salivam colore purpureo tingens. Varias laccæ solutiones tentavit LEMERY *Acad. des Sciences* 1710. Oleum olivarum parum, oleum terebinthinæ, spiritus vini, leniter tangebantur. Aqua aluminosa ad fatietatem imprægnabatur, & acida debilia multum, fortiora fossilia parum, mutabantur, oleum tar-

tar-

tartari efficaciam satis magnam in laccam habuit, *ibidem*, ut etiam nunc Tincturæ cum alcali factæ efficacia patefcatur.

USUS MEDICUS simplicis vix ullus; tincturæ cum alumine factæ, in laxis ulceribus, scorbuticis, gingivarum laxitate, multus, & egregius: Tincturæ spirituosæ, in arthritide, rheumatismo, hydrope, scorbuto lento, gutt. quadraginta, bis, ter die dosi, BOERHAAVE laudatus.

MYRRHA *Offic. Botanicorum.* Classis desideratur. *Germ.* Myrrhe. *Gallis* Myrrhe. *Anglis* Myrrh.

Sitne myrrha nostra myrrha veterum, nondum definitum est. Raram olim fuisse, multiplicem, etiam adulteratam opocarpaso, succo venenato, strangulante, GALENUS reliquit. Nostra glebis figuræ irregularis, variæ etiam magnitudinis, asperis, subpellucidis, coloris flavi, rufi, aut etiam ferruginei, odoris grati, saporis amari, subacris, balsamici, deprehenditur, sæpe etiam admixtione aliorum vitata. Solvitur tota fere in saliva, cui etiam suas divitias largitur, ita tamen, ut non perfecte referetur, nec in aquosis, nec in spiritu vini, nec oleaginosi, quod triplici constet principio, gummoso pro maxima parte, dein resinoso satis parco, tum oleoso; hinc flammam etiam myrrha concipit.

VIRES in glutinoso spontaneo, in inerti fibra, eximæ: unde laudavere in morbis ventriculi, intestinorum, uteri, frigidis, laxis, quibus non immerito dicata myrrha est. Vis balsamica, & antiputredinosa,
iam

iam veteribus cognita Ægyptiis, hodie pariter celebratissima est, in gangræna, putridis ulceribus proficua. Interne raro in pulvere exhiberi solet, ob insignem amaritiam, tamen datur cum saccharo cando, et omni quadrihorio grana novem exhiberi possunt. Lac seu emulsum myrrhatum aqua aut vino factum, eius tinctura efficacius, etiam interne dari potest, sed forma pilularis aptior est.

Externus pulvis usitator, ulceribus, ossibus cariosis inspergitur, etiam suffragio utilis. Cæterum & in decoctis, emplastris, unguentis, adplicatur.

PRÆPARATA. *Tinctura* myrrhæ BOERHAAVE optima, officinarum, quæ *essentia* vocatur, haud adeo sedule præparata, in casibus recensitis a guttis quindecim, viginti, triginta, interno usu utilis: externe in ulceribus sinuosis sæpe, tamen non semper, tum ob sale alkalinum, tum ob spiritum, corrugantem partes solidas, proficua; quibus rebus pro re nata prior, aut alia sine sale alcalino facta, aut vino-fa, aquosa, chirurgis in usu esse debet. *Oleum destillatum* in chronicis pectoris vitiis, tussi inveterata, asthma humido, magnæ laudis, forma elæosacchari sumptum, etiam reficiens, & recreans, miasma arcens, teste FR. HOFEMANNO. *Oleum* myrrhæ *per deliquium*, rectius liquamen myrrhæ ab alcohole ob albumen coagulandum fissuris labiorum, papillarum in mammis, excoriationibus aliis, etiam ulceribus medetur, cum balsamo peruviano, vitello ovorum, in linimentum coactum, sed semper præstat extemporaneo experimento confectum, cum adultum etiam corrumpatur.

COM-

tactum lentescit, odoris gravis, virosi, alliati compositi, saporis amari, acris, mordacis; flammam concipit; aqua, vino, aceto coctum solvitur. Gummi-resina est pertinacis stimuli, sub exigua mole copiosissimi, depuratione enervandi.

VIRES emmenagogas specificas L. habet; in morbis mucosis pulmonum, in obstructionibus viscerum abdominalium egregias, ALII. In spirituum ataxia, nervorum morbis, spasmo, tremore, paralyfi, palmam galbano præripere videtur, acrius, pertinacius, virosius, ex allio, asa foetida, galbano, quasi compositum medicamentum. Dosis, & forma præcedentium eadem. Externus pariter idem, ac præcedentium usus.

THUS, seu OLIBANUM *Offic. Botanico-*
rum IUNIPERUS. Classis Naturalis In-
completar. *Germ.* Weyrauch. *Gallis* En-
cens. *Anglis* White Frankincense.

IUNIPERUS *foliis undique imbricatis, ovatis,*
obtusis, definitur arbor, quæ olibanum, vel thus masculinum, lacrymam gummi-resinosam, flavescens, amarum largitur. Gummi oleaginosum olibanum nostrum dici debere contendit *Le pharmacien Moderne traduit de L'Anglois.* Paris 1750.

USUS MEDICUS vulnerarius in ulceribus, siccans, roborans in catarrhosis defluxionibus; dosis scrup. unus, duo, bis ter de die. Externe suffimigiis additur, etiam aliis.

RESI-

COMPOSITA multa sunt. *Elixir proprietatis.* &c.

OPOPANAX. *Offic. Botanicor.* SELINUM
PASTINACA L. *Classis Naturalis Umbel-*
liferarum. Germ. Heilwurtz Gummi. Gallis
Opopanax. Anglis Gury Opopanax.

PASTINACA *foliis decomposito-pinnatis.* Plantam Italiæ, Siciliae, hanc gummi-resinam fundentem, ita definit L. licet non videatur immutandum nomen DIOSCORIDIS fuisse, qui panacem vocavit heracleum, & succum exacte descripsit. Lacryma pisi magnitudinis, in summa cute rufum, vel croceum colorem, interne album, aut subflavum habet, pinguis est, fragilis tamen, odoris gravis, saporis amari, salivam lacteo colore inficiens. In saliva solvitur, in aqua & solvitur; & deliquescit, & hanc turbat; flammam etiam concipit; ut partim gummeo, partim oleoso, & resinoso principio constet. Mala encheiresi depuratur.

VIRES ad incidenda viscida, stimulanda languida solida; compescendum inordinatum spirituum motum, forma pilulari cum gummi ammoniaco, vel galbano, non inefficaces. Externe ut præcedentia, emollit, discutit, resolvit, ulcera mundat, firmat, & his carnem superducit.

SAGAPENUM *Offic. Botanicorum.* *Classis de-*
sideratur. Germ. Serapin-Saft. Gallis Saga-
penum. Anglis Sagapenum.

SAGAPENUM colorem habet fuscum, multis parvis granis, albi & flavi coloris, variegatum; at-
tactum

RESINÆ.

Olea essentialia distillata liquidiori parte magis consistentia *Balsami*, concreta iam & solidiora RESINÆ dicuntur. Resinæ a gummatibus differunt:

- I. Inflammabilitate.
- II. Indissolubilitate in aqua, si pura fuerint.
- III. Faciliori in spiritu vini solubilitate.
- IV. Odore aromatico.

A balsamis fluidis differunt maiori copia acidi, ut ex his oleum essentialia seorsim sibi non possit. MACQUER.

BENZOINUM *Offic. Botanicorum.* LAURUS. *Classis Pauci-stam. Germ. Benzoe. Gallis Benjoin. Anglis Benjamin.*

LAURUS *foliis. enerviis, obverse ovatis, utrinque acutis, integris, annuis;* definitur planta, quæ hanc resinam officinis largitur.

Est hæc arida, fragilis, varii coloris, ex fusco flavescens, amygdalodes optima, odoris in suffitu suavissimi, saporis excitantis, pinguis, balsamici, balsami peruviani. Inflammabilis est, spiritu vini rectificatissimo solubilis, aquæ calidæ etiam suas vires odoratas, salinas largiens, tum in decocto inspissato, flores suos in fundo exhibens splendentes, elegantissimos, HOFFMANN *de Balsf.* ut adeo constet parte resinosa, oleosa, salina. Infusum aquæ calidæ aliquot horis Benzoinum, brevi suum salem dimittit;

GEOR.